

Љубиша Рајновић

ПОД НЕБОМ ЗАВИЧАЈА

(Заим Аземовић: »ДУГ ЗАВИ
ЧАЈУ«, МРЗ, Пљевља, 1982)

»Човек је дужан завичају«
— Иво Андрић

Већ у »ЗЛАТНИМ И ГЛАДНИМ БРДИМА«, првој својој збирци прича, Заим Аземовић је показао одлике врсног приповедача. Збирком »ДУГ ЗАВИЧАЈУ« он богати нашу савремену приповедачку прозу и потврђује свој списатељски успон.

При читању прича из ове збирке запажа се: пишчева моћ уочавања, смисао за појединост, истанчано осећање језика (особито његове синтаксе), живо и занимљиво казивање (у духу наших најбољих реалистичких традиција), поетичност слике, емоционалан приступ сижеу (и, с тим у вези, лирска потка прозног израза), истинска приврженост тлу и небу завичаја, изворност тема, животност мотива, аутентичност и актуелност садржине, склоност рефлексијама (контемплациони, медитирању), пластично вајање ликова, вешто уобличавање приповедне грађе, заснованост приче на провереним историјским чињеницама, модерно структурирање приповетке као целине, дар за срећно изналажење од говарајућих композиционих решења, влажење у најинтимнији унутрашњи свет личности (психолошко нијансирање ликова), понирање у сферу подсвесног (нагонског, инстинктивног), издиференцираност језич

ких црта у дијалозима лично сти, богата лексика — и у језику писца (из народног говора околине Рожаја), уклапање фабуле у временски и просторни контекст, уважавање свега онога што чини национални идентитет једне личности, суштинско поимање еволутивних процеса у свести и животу људи (као јунака прича), ослањање на искуства усменог приповедача и усмену народну традицију у Санџаку уопште, као и на народну мудрост, најшире схваћено, итд. Одмах ваља нагласити да збирка прича »ДУГ ЗАВИЧАЈУ« Заима Аземовића представља јединствену целину не само у садржајном погледу већ и у погледу језичко-стиљских изражајних средстава.

Овом збирком обухваћене су следеће приче (многе од њих раније објављене, а неке и награђене): »Изразак из проклетства«, »Дуг завичају« (по којој је збирка и добила назив), »Помиритељи«, »Оловке«, »Руке и вјетар«, »Свадба«, »Сватови«, »Ближе лицу«, »У Бердеку«, »Невјеста«, »Мурат«, »Даљине«, »Њемица«, »У повратку«, »Умирање бајки«, »Ђековитост ријечи«, »Ноћни разговори«, »Слуга сиромашних« и »Побратими« (ову последњу читаоци су могли да запазе у првом броју »Рожај-

ског зборника»). Њихову тему, најкраће речено, чини живот Аземовићевих земљака у прошлости и садашњости. Живот тих људи (углавном житеља села из рожајског краја) нимало није био лак, ни у добој прошлости ни у доба предратне Југославије, тим пре што је тада муслимански живаљ био и национално обесправљен. Као веома пасиван предео у коме је сточарство (а касније и шумарство) било готово једини извор прихода, овај део Санџака ојачао је и неке опште црте у менталитету горштачког становништва: тврдоглавост и отпорност на сва животна зла и недаће, виталност, навикнутост на оскудицу и мукотрпно живљење, скромност и задовољавање малим, оданост кућном прагу и домаћем огњишту, заљубљеност у властито поднебље, у шум родне реке, у пој птица из завичајних лугова и у све што је дубоко људско (искреност, поштење, држање до себе и дате речи и сл.), радност, упињање да се такорећи ни од чега створи нешто, да се заживи животом достојним човека... Будући да је у питању подручје у коме је заступљен вишенационални састав становништва (ту живе Муслимани, Црногорци, Албанци и припадници других народа), многовековно народно искуство научило је људе да само у слози, заједништву и равноправности, само уз међусобно помагање и уважавање, могу одолевати искушењима времена, борити се за опстанак, истрајавати и стварати услове за срећнију будућност. Веома тежак, сложен и занимљив живот људи овога краја, у много чему достојан пивљења, нашао је у Заиму Аземовићу одличног познаваоца, сведока и тумача, а надасве уметника, чија реч плени, разгатује, крепи и улива веру и самопоуздање. У књижевно уметничком погледу поједине приче остају као потресно сведочанство животне збиље из овог дела наше земље.

Једна од основних вредности овог прозног остварења Заима Аземовића је у снази израза,

упечатљивости и сликовитости детаља, у конкретности животних ситуација, у лирској узнесености пуној драматике и општељудских тежњи, у поетској озарености, у местимичној патетичности стила, у чистоти и изворности језика, у пробраности лексике, у цизелираности психолошких стања личности, у мисаоности, у удубљивању у архетипске слојеве људске душе (у оно што је испод прага свести), у непатворености родољубивих осећања, у објективности приказивања, у прогресивности жеља и хтења, у стремљењу ка сунцу људкости и свега што је најплеменитије у човеку, у осећању нашег нераздржљивог зајдништва (и у поборништву за њега!), у потврђивању и даљој афирмацији свих тековина НОБ-а и наше социјалистичке револуције, у чврстој решености (заправо непоколебљивости) да се брани и одбрани родна труда, у силном ентузијазму оних који читав свој живот и личну срећу подређују напретку народа и општем благостању, у радосним кликтајима људске душе која тежи осунчаним просторњствима свега што је слободарско, узвишено, хумано, најчовечије... Има ту редова које је могла исписати само рука истинског заљубљеника у све што је лепо, добро и напредно у човеку, рука онага који је дубоко проосећао оно о чему пише, кога је до најдубље нутрине прожегла тематика прича, који уме да прича и који — што је исто тако важно — има и о чему да прича. С те стране гледано, ова књига није написана, она је, просто, испевана. Над њеним страницама задрхтаће многа срца и овлажиће се многе очи.

Испијајући надушак приче Заима Аземовића из збирке »ДУГ ЗАВИЧАЈУ«, читалац, и нехотично, пролази кроз својеврсну катарзу, он умива своју душу на једном од најистинитијих извора људскости и расте као човек. У том погледу ова ће књига имати несумњив значај и у распитаванју младих нараштаја, а нарочито у смислу развијања

ПОБЕДА

њиховог социјалистичког патриотизма.

Испричана пробраним језиком, ткана минциозно и акрибично, из речи у реч, из реда у ред, нагопљена, најтоплијим лиризмом, испуњена унутарњом снагом духа, светлошћу и оптимизмом, збирка прича »ДУГ ЗАВИЧАЈУ« Заима Аземовића, која сва зрачи од вере и животне радости, таква каква је, кликтава, запрцнута, узнесена, озарена најплеменитијим осећањима, писана из најдубље људске

потребе, извађена из себе, равно из срца, из сржи бића, и без жуцања ће отворити врата свачијег срца и остајаће његово трајно власништво, његово скривено добро. Учитель Дино, главна личност свих прича у збирци, део је нас самих, део онога што је најбоље у нама, и тај лик се не заборавља, он се памти.

С обзиром на све то, неће бити никакво чудо ако Аземовићева књига »ДУГ ЗАВИЧАЈУ« буде топло примљена и код књижевне критике а не само код читалачке публике.

ПОВЕЉА
ОКТОБРА